

Ilgalaikių institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros programų metinių ataskaitų pateikimo ir vertinimo tvarkos aprašo priedas

(Ilgalaikės institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros programos vykdymo metinės ataskaitos pavyzdinė forma)

ILGALAIKĖS INSTITUCINĖS MOKSLINIŲ TYRIMŲ IR EKSPERIMENTINĖS (SOCIALINĖS, KULTŪRINĖS) PLĖTROS PROGRAMOS METINĖ ATASKAITA

Gauta Lietuvos mokslo taryboje

(Data – pildo Taryba)

Ataskaitos registracijos Nr.

(Pildo Taryba)

1. DUOMENYS APIE PROGRAMĄ

Programos pavadinimas	Vėluojanti tauta – 2: Lietuvių modernizacijos problemos
Mokslo ir studijų institucija (programos vykdytoja)	<i>pavadinimas, adresas, telefonas, el. paštas, įstaigos kodas</i> Lietuvos istorijos institutas, Kražių g. 5, LT-01108 Vilnius, tel. (8-5) 261 4436, e.paštas sekretoriatas@istorija.lt kodas 111955361 Sąskaitos nr. LT027300010002458291 AB Swedbank
Programos trukmė	2017-2021
Laikotarpis, už kurį teikiama ataskaita	2019
Programai skirti norminiai etatai, lėšos	15,8 norminiai etatai, 258630,67 eurų

2. PROGRAMOS VYKDYTOJAI

Eil. Nr.	Mokslo laipsnis	Vardas, pavardė	Pareigos
Programos vadovas			
1.	Dr.	Česlovas Laurinavičius	Vyriaus. m. d., 1,0 et.
Kiti programos vykdytojai			
2.	Dr.	Saulius Grybkauskas	Vyresn. m. d., 0,5 et.
3.	Dr.	Algimantas Kasparavičius	Vyresn. m. d., 1,0 et.
4.	Dr.	Vladas Sirutavičius	Vyresn. m. d., 1,0 et.
5.	Dr.	Artūras Svarauskas	Mokslo darb., 1,0 et.
6.	Dr.	Dangiras Mačiulis	Vyresn. m. d., 1,0 et.
7.	Dr.	Edmundas Gimžauskas	Mokslo darb., 0,75 et.
8.	Dr.	Eglė Bendikaitė	Mokslo darb., 1,0 et.
9.	Dr.	Mindaugas Pocius	Mokslo darb., 0,5 et.

10.	Dr.	Rasa Čepaitienė	Vyresn. m. d., 1,0 et.
11.	Dr.	Regina Laukaitytė	Vyresn. m. d., 1,0 et.
12.	Dr.	Vitalija Stravinskienė	Mokslo darb., 0,5 et.
13.	Dr.	Olga Mastianica-Stankevič	Mokslo darb., 0,75 et.

3. ATLIKTI DARBAI IR PROGRAMOS REZULTATAI

2019 m eigoje darbai tęsti vykdant programos uždavinius.

Uždavinys Nr. 1

Lietuvos valstybės genezės, politinio bei geopolitinio struktūravimosi klausimai.

Dr. Česlovas Laurinavičius (1,0 et.), tema „Lietuvos modernios valstybės genezė, susikūrimas bei raida rusiškos ir anglosaksiškos geopolitikos kontekste, XVIII-XXI a.“

Baigta rašyti monografija leidžia teigti, kad moderniąją Lietuvą sąlygojo: a) geopolitinė Anglijos-Rusijos ašis, skatinama prekybinio intereso bei suponavusi politinę regiono rekonstrukciją; b) Vidurio Rytų Europos regiono tautų politinis (kitaip - panslavistinis) judėjimas; c) Apšvietos sąlygotos pilietinių teisių, mokslo (etnografijos bei lingvistikos) ir kultūros idėjos. Taigi, teoriniame lygmenyje galima teigti, kad moderni Lietuva su Klaipėda ir Vilniumi – tai geopolitinis projektas, realizuotinas „iš viršaus“ dėka eventualios Anglijos/Rusijos protekcijos. Ir 1920m vasarą vykęs Londono-Maskvos dialogas sudarė politines bei teises priedaidas Lietuvai su Klaipėda ir Vilniumi (Lietuvos-Sovietų Rusijos 1920m liepos 12 d. taikos sutarties ratifikacija). Bet dėl didžiųjų valstybių aršios konkurencijos Rytų Pabaltijyje praktiškai realizavosi neišbaigtas, krizinis variantas - vadinamoji Kauno Lietuva, kaip Berlyno-Maskvos ašies išdava. Galima teigti ir taip: geopolitine prasme tarpukaryje realizavosi savotiškas Salyno sutarties (1398m) konceptas - erzacas.

Įteikti ir parengti darbai:

- **Laurinavičius, Č.**, К продолжению темы о Литовском государстве в контексте англо-российской оси. Сюжеты из 1919—1920 гг. //История, 2019 № 7(81), с. 37–61.(1,0 a.l.), ISSN 2079-8784
- **Laurinavičius, Č.**, Lenkijos ir Lietuvos valstybės veiksnys Ochakovo krizės kontekste (1791) // Lietuvos istorijos studijos nr. 42 (2018) p. 48-65 (1,5 a.l.), ISSN 1392-0448
- **Laurinavičius, Č.**, Back to the Curzon line problem; aspect of Lithuania – LHS, T.23 (2019), p. 59-83. (1,0 a. l.), ISSN 1392- 2343
- **Laurinavičius, Č.**, Recenzija: Сергеев Е.Ю. Большевики и англичане. Советско-британские отношения, 1918-1924г.г. От интервенции к признанию. Санкт Петербург, Наука, 2019, 832 с., Lithuanian Historical Studies, t. 23, 2019, ISSN 1392-2343. 0,25 a. l.
- **Laurinavičius, Č.**, Lietuvos su Klaipėda ir Vilniumi genezė. Anglų-rusų „didžiojo žaidimo“ Rytų Baltijos aspektas“. 25 a.l.

Dr. Algimantas Kasparavičius (1 et.), vykdant programą „Vėluojanti tauta – 2: Lietuvių modernizacijos problemos" – „Lenkijos bei jos sąjungininkės Prancūzijos politika/požiūris į lietuvius/Lietuvos valstybę. (Lietuvos sąlytis su romaniškąja politine kultūra)" 2019 metais

tyrimai koncentruoti trim pagrindinėmis kryptimis:

- a) Europa globalaus konflikto išvakarėse 1935–1938 metais: nesėkmingos Paryžiaus geopolitinės iniciatyvos ir Lenkijos–Prancūzijos santykių degradacija Sudetų krizės kontekste bei Lietuvos tarptautinės situacijos pokyčiai;
- b) Europa nuo Miuncheno iki Ribbentropo–Molotovo pakto: Chamberlaino – Dalladier „didžioji“ diplomatija Rusijos atžvilgiu ir Lenkijos/Baltijos valstybių klausimas;
- c) Karas 1939–1940: Lenkijos faktinio sunaikinimo geopolitinės pasekmės Lietuvai ir Baltijos jūros šiaurvyčiams bei nauji akcentai didžiųjų valstybių politikoje (Prancūzija/Didžioji Britanija) mažųjų šalių atžvilgiu.

Parašyti ir įteikti darbai:

- **Kasparavičius, A.**, „Lietuvos užsienio politika tarpukaryje: kova prieš tradiciją ar likimą?“ in: *Atvirumas pasauliui ir modernios tautos gimimas rytiniame Baltijos jūros regione. Straipsnių rinkinys*, Klaipėda: KU, 2019, 1,3 a.l.
- **Kasparavičius A.** „The Molotov–Ribbentrop Pact and its consequences for Lithuania“ (1,5 a.l) Straipsnių rinkiniui: Pakt dla wojny. Zmowa Hitler–Stalin z 23 sierpnia 1939 r. z perspektywy 80 lat od wybuchu II wojny światowej/Pact for War. Hitler–Stalin Collusion of 23rd August 1939 from the Perspective of 80 Years since the Outbreak of WWII.
- **Kasparavičius A.**, „Šaulių sąjunga tarpukario Lietuvos „didžiojoje politikoje“: tarp ginkluotų iššūkių ir diplomatijos“ (1 a.l.), Straipsnių rinkiniui: Paramilitarizmas ir Lietuvos šaulių sąjunga: istoriniai iššūkiai ir veiklos idėjos.
- **Kasparavičius, A.**, Baigiama rengti monografija darbinio pavadinimu „*Lietuva ir Trečioji Prancūzijos Respublika: koegzistencija Lenkijos politikos šešėlyje*“, 2019 m. parengta apie 1,5 a.l. (iš viso parengta apie 11 a.l.)

Dr. Edmundas Gimžauskas (0,75 etato).

2019 m. programos tyrimų rėmuose buvo nagrinėta lenkiškojo faktoriaus rolė lietuvių - vokiečių santykiuose 1917–1918 m. laikotarpiu. Pasirinkti tokį tyrimo aspektą paskatino autoriaus parengto Vilniaus kooperatininko A. Szklenniko dienoraščio 3 t. tekstas (30,3 aut.l.), kuriame pavyko aptikti unikalių, kituose istoriniuose šaltiniuose nesikartojančių duomenų apie tuometinių Vilnijos lenkų visuomenines bei politines struktūras, jų santykį su vokiečių okupacine administracija ir lietuvių valstybingumo siekiais. Papildžius šią dienoraščio informaciją ligi šiol buvusiais fragmentiniais kitų šaltinių ir istoriografijos duomenimis, pavyko rekonstruoti gana detalų ir apčiuopiamą Vilnijos lenkų 1917–1918 m. laikotarpio bendrijos visuomeninį-politinį portretą ir parengti prielaidas moksliskai argumentuotam lenkiškojo faktoriaus lietuvių - vokiečių santykiuose pristatymui. 2019 m. laikotarpiu taip pat buvo tęsiama mokslinio tyrimo medžiagos apie lietuvių - vokiečių santykius 1920–1939 m. laikotarpiu, paieška, susipažįstama su naujai atrastais šaltiniais ir istoriografija šia tematika.

Aleksander Szklennik, Dienoraštis 1915–1918 m., t. 3 (30, 3 a.l.), parengtas ir įteiktas instituto leidyklai (pasirodys 2020 m.).

Uždavinys Nr. 2

Elito ir tautos santykio problemos Lietuvos valstybėje.

Dr. Olga Mastianica-Stankevič (0,75 et.). Tema „Nacionalinės inteligentijos formavimasis

(XIX a. pab. – 1914 m.)“. Tyrėja gilinasi į viešojoje erdvėje dominuojančias inteligentijos kaip socialinės grupės sąvokos sampratas, inteligentijos kaip socialinės grupės savimonės raišką. Atskirai nagrinėta XX a. pradžios jaunimo periodinių leidinių reikšmė individualios ir kolektyvinės jaunosios lietuvių inteligentijos kartos savivokos formavimo(-si) procesuose, inteligentijos savidentifikacijos ir savirefleksijos reiškiniai. Remiantis konkrečiu pavyzdžiu siekta nustatyti, kaip modernizacijos procesai (pirmiausia, profesionalizacija) spartino visuomenės luominės struktūros irimą, skatino tradicinių socialinių grupių vidinius pokyčius, naujos visuomenės grupės - inteligentijos, susidarymą.

Parašyti ir įteikti darbai:

- **Mastianica – Stanakevič, Olga,** Viešojo diskurso galia: lietuvių inteligentijos savikūra periodinėje spaudoje (XIX a. pabaiga-XX a. pradžia), Logos, 2019, t. 98, p. 162-173. ISSN 0868-7692 (1 a.l.)
- **Mastianica – Stanakevič, Olga,** Profesinės inteligentijos gimimas: Jono Bobrovskio (1777-1823) gyvenimo ir kūrybos atvejis, XVIII amžiaus istorijos studijos, 2019, t. 5, p. 178-189. ISSN 2351-6968 (0,8 a.l.)
- **Mastianica – Stanakevič, Olga,** „Lietuvių inteligentijos jaunosios kartos ugdymo problemos XX a. pradžios jaunimo periodinėje spaudoje“ (1,2 a.l.) (įteikta leidiniui Knygotyra)
- **Mastianica – Stanakevič, Olga,** „В Литве: критический взгляд на литовскую интеллигенцию“ (1910 г.) – как источник смены женской идентичности, (0,8 a.l.) (įteikta leidiniui „Долгий XIX век“ в истории Беларуси и Восточной Европы)
- **Mastianica – Stanakevič, Olga,** recenzija knygai: Аляксандр Смалянчук, Раман Скірмунт (1868–1939): жыццiяліс грамадзяніна Краю. Мінск: Выдавец Зміцер Колас, 2018. – 700 с. ISBN 978-985-23-0016-3 (0,5 a.l.) (įteikta Lietuvos istorijos metraščiui)

Dr. Artūras Svarauskas (1 et.), tema „Lietuvos visuomenė 1939–1941 m.“, 2017-2021 m.

Rinkta medžiaga apie politinę, socialinę, ekonominę padėtį Baltijos šalyse, Vakarų Baltarusijoje 1939–1941 m. Pradėtas rašyti tekstas apie tautinius santykius, socialines įtampas 1940–1941, atskiru aspektu – socialinė, tautinė padėtis Vilniaus krašte ir Vakarų Baltarusijoje po 1939 m. rugsėjo-spalio).

Parašyti ir įteikti darbai:

- **Svarauskas, A.** „Kodėl dalyvauta ir už ką balsuota rinkimuose į Liaudies seimą 1940 metais?“, in: Lietuvos istorijos metraštis. 2018/2. Vilnius, 2018, p. 101–128. 2 sut. a. l. ISSN 0202–3342
- **Svarauskas A., Tamošaitis M., Bitautas A.** Politinės partijos Lietuvoje 1918–1940 m. Dokumentų rinkinys. (Dokumentų rinkinys bus publikuotas 2020 m. Leidyba: VŠĮ Parlamentarizmo istorijos tyrimų centras / LRS Seimas. (Leidinio recenzentai: E. Gimžauskas (LII), G. Janauskas (VDU), S. Kaubrys (VU)) (Bendra leidinio apimtis – 44.5 aut. lanko. Iš jų 5.5 aut. lanko autorinis tekstas (bendras įvadas ir atskiri įvadaai prie kiekvieno leidinio skyriaus). A. Svarausko deklaruojama dalis LII sudaro trečdalį leidinio teksto, t. y.: 1.8 aut. lanko autorinio teksto ir 13 aut. lankų šaltinių publikacija.

Dr. Dangiras Mačiulis (1,0 et.). Temos:

1. Valstybė ir atmintis: konsoliduojančios kolektyvinės atminties konstravimas Lietuvos Respublikoje (1918-1940 m.), 2017-2021 m.

Kolektyvinės atminties Lietuvos Respublikoje 1918-1940 m. tyrimai buvo atliekami parengiant monografijos „Valstybė ir atmintis: konsoliduojančios kolektyvinės atminties konstravimas Lietuvos Respublikoje (1918-1940 m.) skyrių Oficialus kalendorius: jubiliejinės atminties kampanijos Lietuvos Respublikoje (1918-1940 m.) bei straipsnį Knygnešių metas lietuvių kolektyvinėje atmintyje: žvilgsnis į lietuviškos spaudos laisvės atgavimo dienos prasmes Lietuvos Respublikoje 1918–1940 m..

„Oficialus kalendorius: jubiliejinės atminties kampanijos Lietuvos Respublikoje (1918-1940 m.)“ Šiame skyriuje apžvelgiamos valdžios pastangos jubiliejinių atminties kampanijų pagalba konstruoti šalies visuomenę konsoliduojančią atminties kultūrą. Analizuojant šiuos valdžios žingsnius, dėmesys sutelkiamas į Vytauto Didžiojo bei Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kęstučio jubiliejinės kampanijas, jubiliejinius Lietuvos Respublikos nepriklausomybės sukakčių minėjimus 1928 m. ir 1938 m. Teigiama, kad šių jubiliejinių kampanijų pagalba šalies piliečiams buvo siekiama įdiegti juos telkianti turinčius bendrus kolektyvinės atminties vaizdinius, pirmiausia orientuojantis į titulinės nacijos – lietuvių atminties kultūrą. Be to, valdžioje esantis politinis režimas jubiliejinėmis kampanijomis taip pat naudojo savo politinei legitimacijai.

„Knygnešių metas lietuvių kolektyvinėje atmintyje: žvilgsnis į lietuviškos spaudos laisvės atgavimo dienos prasmes Lietuvos Respublikoje 1918–1940 m.“ Straipsnyje analizuojama kokias prasmes Lietuvos Respublikoje (1918–1940 m.) bandyta suteikti lietuviškos spaudos laisvės atgavimo dienos minėjimams. Analizuojant šios dienos minėjimus dėmesys sutelkiamas į jubiliejinius lietuviškos spaudos laisvės atgavimo dienos minėjimus. Teigiama, kad Lietuvos Respublikoje lietuviškos spaudos laisvės atgavimo dienos minėjimas buvo paženklintas turinio ir prasmų kaita. Pirmaisiais nepriklausomybės metais, ginkluotų kovų už nepriklausomybę fone, lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis uždraudimo istoriją propagandiniame diskurse buvo naudojama išryškinant Lietuvos politinio ir kultūrinio suverenumo priešų amžinumą. Vėliau, formuojantis Vilniaus vadavimo kampanijai, išryškėjo bandymas lietuviškos spaudos netekties ir atgavimo istoriją susieti su lenkiškumo įveikimu ir kova už Vilniaus atgavimą. Po 1926 m. gruodžio 17 d. valstybės perversmo, kai šalyje įsitvirtino autoritarinis Antano Smetonos režimas, suvaržiusi demokratines teises ir spaudos laisvę valdžia linko neprisiminti

spaudos laisvės dienos ir ji buvo minima visuomenės ir opozicijoje atsidūrusių politinių jėgų iniciatyva. Tuomet su valdančiu režimu nesusaisstyta spauda bandė pasinaudoti minėjimu ir aktualizuoti spaudos laisvės klausimą – tokiu būdu kovoti su egzistuojančia cenzūra.

2) Nacionalinė inteligentija kaip tautinio valstybingumo projekto įtvirtinimo instrumentas (1918–1940 m.), 2017–2021 m.

Inteligentijos tyrimas buvo skirtas dviem problemoms: inteligentijos pertekliaus problemos diskurso analizei Lietuvos Respublikoje 1918–1940 m. spaudoje ir lietuvių inteligentijos atstovų laikysenai kintančių politinių realių akivaizdoje 1918–1919 m. Šių problemų tyrimo rezultatai apibendrinti parengtuose straipsniuose.

„Inteligentijos pertekliaus diskursas Lietuvos Respublikoje 1918–1940 m.“

Šiame straipsnyje analizuojamas inteligentijos pertekliaus problemos diskursas Lietuvos Respublikoje 1918–1940 m. lietuvių kalba leidžiamoje spaudoje. Analizuojant šią problemą konstatuota, kad pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės metais, kaip ir Pirmojo pasaulinio karo išvakarėse, lietuvių spauda akcentavo egzistuojantį ir aštriai visuomenės jaučiamą lietuviškos inteligentijos trūkumą. Tačiau nuo trečio dešimtmečio vidurio viešajame diskurse prabilta apie šaliai gresiančią inteligentijos pertekliaus problemą. Šios problemos akcentavimą ir analizę paskatino ne reali to meto Lietuvoje susiformavusi inteligentijos pertekliaus problema, tačiau reflektavimas Vakarų Europoje susiklosčiusios inteligentijos pertekliaus problemos. Tokiu būdu inteligentijos pertekliaus diskursas Lietuvoje gimė svarstant būdus, kuriais būtų galima preventyviai užkirsti kelią inteligentijos pertekliui, kuris, kaip manyta, gali tapti ir Lietuvai aštria problema, turint galvoje šalyje augantį išsilavinusių žmonių skaičių. Visa tai skatino diskusiją apie priemones, kurių pagalba būtų galima spręsti inteligentijos pertekliaus problemą. Siekiant išvengti realios inteligentijos pertekliaus problemos siūlyta: aktyviai vykdyti jaunimo profesinį orientavimą, imtis priemonių tolygiam inteligentijos pasiskirstymui šalyje – užkertat kelią jos koncentravimuisi šalies sostinėje ir inteligentijos perteklių paskirstant šalies provincijoje, reguliuoti inteligentų darbo rinką.

„1919 metai Šiauliuose: gyvenimas mieste, kai keičiasi valdžios“. Šis straipsnis parengtas analizuojant tautiškai angažuotos lietuvių inteligentijos laikyseną, kintančių bei ambivalentiškų politinių realių akivaizdoje 1918–1920 m., kai įsisąmoninta inteligento misija rūpintis tautine bendruomene skatina ieškoti konsensuso su ideologiniais priešais ir oponentais. Problemos analizės bandymui buvo pasirinktas vieno atvejo tyrimas – Šiaulių miesto visuomenės ir savivaldos tyrimas 1919 m. Šio atvejo pasirinkimą lėmė išskirtinis padėties šiame mieste nestabilumas, nes 1918–1919 m. miesto ir miestiečių kasdienybė buvo paženklinta nuolatinės valdžių kaitos – realiais miesto šeiminkais įvairiu metu buvo bolševikai, lietuviška savivalda, vokiečių kariuomenė, bermontininkai, mieste egzistavo faktinės dvi valdystės. Tyrimas atskleidžia, kad tautiškai angažuota lietuvių inteligentija renkasi konsensuso paieškos kelią su ideologiniais priešais ir oponentais tam, kad užtikrintų lietuviškos savivaldos bei miesto visuomenės gyvybingumą itin sudėtingomis politinėmis, ekonominėmis ir socialinėmis sąlygomis.

- **Mačiulis, D.**, Monografijos Valstybė ir atmintis: konsoliduojančios kolektyvinės atminties konstravimas Lietuvos Respublikoje (1918–1940 m.) skyriaus Oficialus kalendorius: jubiliejinės atminties kampanijos Lietuvos Respublikoje (1918–1940 m.) (2 a. l.)
- **Mačiulis, D.**, „Knygnešių metas lietuvių kolektyvinėje atmintyje: žvilgsnis į lietuviškos spaudos laisvės atgavimo dienos prasmes Lietuvos Respublikoje 1918–1940 m.“, Spauda ir leidyba lietuvių tautos istorijoje: vardai, idėjos, darbai, įvykiai, Šiauliai: Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešoji biblioteka, 2019, p. 92–105. ISBN 978-609-

8237-05-4 (1 a. l.)

- **Mačiulis, D.**, „1919 metai Šiauliuose: gyvenimas mieste, kai keičiasi valdžios“, Acta Humanitarica Universitatis Saulensis (1 a. l.)
- **Mačiulis, D.**, Inteligentijos pertekliaus diskursas Lietuvoje 1918-1940 m. (1 a. l.). Įteiktas Šiaulių leidiniui.

Dr. Eglė Bendikaitė (1,0 et.), tema „Litvakiškojo paveldo recepcija – kaip viena iš prielaidų Lietuvos Respublikos demokratijai“.

Kūrybinėse atostogose 2018-12-03 – 2019-06-30

Atsiskaitomuoju laikotarpiu buvo tęsiami tyrimai apie Lietuvos žydų teisinės minties paveldo pėdsakus Lietuvos ir tarptautinės teisės kontekstuose. Analizuota kaip žydų kultūrinės autonomijos koncepto teorija koreliavo su praktika, t.y. kaip 1920 m. Simono Rozenbaumo rengiamos knygos „Suvereniteto samprata“ esminės tezės apie suverinitetą atliepia autonomijos įgyvendinimą Lietuvoje, ir, atvirkščiai, kaip politinės peripetijos koreguoja teorinius svarstymus dėl suverenumo galių ir būdų jį apriboti, atsispindėjusių tik 1932 m. išspausdintoje knygoje.

Medžiagos tyrimui *Litvakiškojo paveldo reminiscencijos sovietinėje Lietuvos visuomenėje* paieška ir kaupimas kitų suplanuotų straipsnių rengimui.

Įteikta spaudai:

- **Bendikaitė, E.**, “Jacob Robinson (1889-1977); Shimshon Rosenbaum (1859-1934), Autobiographical accounts in Theorists and Activists” in a Handbook *International Law and History: Eastern Europe in a Global Perspective*, Oxford, ed. St. Troebst, D. Müller, I. Löhr, and A. Skordos, Oxford, 2021. (0,6 aut.l.)

Uždavinys Nr. 3

Raidos sovietmetyje variantai.

Dr. Saulius Grybkauskas

Ataskaitiniais metais pagal programą „Vėluojanti nacija-2 buvo rengiamas tekstas „The Soviet Nomenclatura and Cultural opposition during Stagnation Period in Lithuania“, skirtas tarptautinei kolektyvinei monografijai „Negotiating Stability: Moscow, Local Nomenclatura and Intelligentsia in the Soviet Periphery“. Tyrėjas yra vienas iš šios kolektyvinės monografijos redaktorių, todėl kartu su prof. Li Bennich Bjorkman iš Švedijos parengė knygos įvadą, paraišką tarptautinėms knygų leidykloms. S. Grybkauskas taip pat organizavo šios knygos bendraautorių konferenciją Kijeve, 2019 m. balandžio 15-16 dienomis, kur perskaitė mokslinį pranešimą.

2019 m. buvo parengtas ir įteiktas vienas mokslinis straipsnis *The Making of the Titular Nation Engineers in Soviet Baltic Republics and Moldavia in 50's-70's*, (įteikta tarptautinę kolektyvinę monografiją “From Destalinization to Global Sixties: The Baltic Union Republics in the 1950s-1960s (sud. Kaarel Piirimae ir Olaf Mertelsman) rengiančiam Tartu universitetui. Knyga planuojama išleisti Peter Lange leidykloje).

Parašyti ir įteikti darbai:

- **Grybkauskas, S.**, *The Making of the Titular Nation Engineers in Soviet Baltic Republics and Moldavia in 50's- 70's of XX Century* //Olaf Mertelsman, Kaarel Piirimäe (sud.), *From Destalinization to the Global Sixties: The Baltic Union Republics in the 1950s–1960s*, leidykla Peter Lange, 2020, (1,2 autorinio lanko).
- **Grybkauskas, S.**, „The Soviet nomenclatura and cultural opposition during the stagnation period in Lithuania“ //Li Bennich – Bjorkman, Saulius Grybkauskas, *Negotiating Stability: Moscow, Local Nomenclatura and Intelligentsia in the Soviet Periphery*, Routledge, 2020, (1,5 autorinio lanko).
- **Li Bennich – Bjorkman, Grybkauskas S.**, „Negotiating Stability: Moscow, Local Nomenclatura and Intelligentsia in the Soviet Periphery“, Routledge, 2020. Įvadinis straipsnis. (0,2 autorinio lanko).

Dr. Vladas Sirutavičius (1,0 et.), tema „Sovietinė modernybė ir lietuviška tapatybė vėlyvojo stalinizmo ir ankstyvosios destalinizacijos metais, 1944–1956 m.“

Programoje aptartos dvi temos:

1. Stalinizmas, kaip politinių reikšmių fabrikas. (Sąvokos liaudis ir tauta stalininės Lietuvos politiniuose naratyvuose.) Remiantis istorinės semantikos metodologija tirta sąvokų tauta ir liaudis reikšmių kaita nuo XVIII a. pabaigos iki XX a. vidurio (vėlyvojo stalinizmo). Tyrime teigiama, kad vokiškojo romantizmo įtakoje žymiai pasikeitė sąvokų reikšmės: liaudis imta suvokti, kaip tautai reikšmingų kultūrinių vertybių „saugykla“ (svarbiausia laikyta gimtoji kalba.) XX a. pradžioje ir ypač socialinės revoliucijos Rusijoje įtakoje formavosi klasinė liaudies ir tautos samprata. Vėlyvojo stalinizmo metais (1944 – 1953 m.) klasinė (Lietuvos liaudies, Lietuvos darbo žmonės) samprata išvirtinto oficialiame politiniame naratyve. Klasinė tautos samprata turėjo ir politinę reikšmę (tarybų Lietuva, buvo priešpastatoma buržuazinei Lietuvai ir „buržuazinei tautai“). Kartu, reikėtų pažymėti, kad minimu laikotarpiu egzistavo ir kultūrinė tautos ir liaudies samprata, kurios pagrindas buvo lietuviška etnokultūra, svarbiausia etnokultūros elementas - lietuvių kalba.

2. Sovietinių - partinių kadru „kalvė“: Vilniaus partinė mokykla. Šioje dalyje aptariamas naujo sovietinio – partinio elito formavimosi ypatybės, konkrečiai – Vilniaus partinės (vienmetės, dvimetės ir trimetės) mokyklos (1945 - 1956 m.) veikla. Daroma išvada, kad vienmetė ir dvimetė partinė mokykla, formuodama partinius kadrus, susidūrė su dviem problemomis: žemu (paprastai tik pradiniu) kursantų išsilavinimu ir tuo, jog lietuviai praktiškai nemokėjo rusų kalbos. Tai, anot mokyklos vadovybės trukdė giliai įsisavinti „bolševikinį mokymą“ ir tuo pačiu efektyviai įsijungti į socialistinės struktūros kūrimą Lietuvoje. Todėl neatsitiktinai dvimeteje mokykloje rusų kalbos mokymui buvo skiriama ypač daug dėmesio. Apie penkiadešimtųjų vidurį situacija keitėsi: į mokyklą priimami asmenys socialinę bei politinę karjerą pradėję pokarinėse komjaunimo struktūrose (skirtingai nei ankstesnės „kartos“ kursantai, kurie socialinę karjerą pradėjo 1940 – 1941 m.), turintys vidurinį (arba nebaigtą vidurinį) išsilavinimą ir jau mokantis rusiškai. Tuo metu kalbų dėstymo reikšmė sumenko, buvo panaikinta ir kalbų katedra.

Parašyti ir įteikti darbai:

- **Sirutavičius, V.**, „Stalinizmas ir etnokultūros institucionalizavimas. Pirmoji Dainų šventė sovietinėje Lietuvoje 1946 m.“, Lietuvos istorijos metraštis 2019, t.1, p.127-143. (1.2 a.l.) ISSN 0202-3342.
- **Sirutavičius, V.**, Between National and Indigenous Communism. Some Brushstrokes for the Political Biography of Justas Paleckis: 1944 – 1953, 1.5 a.l. Įteiktas Lithuanian Historical Studies, recenzuotas ir suredaguotas. ISSN 1392-2343.
- **Sirutavičius, V.**, „Mes ne gyvulėliai, kuriuos reikia kiekvieną minutę už pavadžio traukti...“ (Dokumentai apie du rašytojų komunistų susitikimus su LTSR vadovybe. 1957 m. sausis.), Lietuvos istorijos metraštis 2018, t.1, p.177-193; t.2, p.129-144. ISSN 0202-3342, 2.3 a.l.
- **Sirutavičius, V.**, „Dokumentas apie „tautinį klausimą“ Kauno mieste 1945 m. Rašytojo Juozo Baltušio „pranešimas“ LKP (b) CK propagandos ir agitacijos sekretoriui Kaziiui Preikšui, Lietuvos istorijos metraštis 2019, t.1, p.189-192. ISSN 0202-3342, 2.5 a.l.

Dr. Mindaugas Pocius (1,0 et.). Tema: „Kolektyvizacijos ir urbanizacijos koreliaciniai ryšiai sovietinės modernizacijos procese (stalinizmo ir destalinizmo laikotarpiai). Autorius tyrinėjo kolektyvizacijos procesą kaip vieną iš pagrindinių kaimo sovietizacijos ir modernizacijos veiksmų. Tirti Rusijos valstybinio socialinės politinės istorijos archyvo, Rusijos Federacijos valstybės archyvo ir Lietuvos ypatingojo archyvo su tema susiję dokumentai. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad kaimo modernizavimui, arba gyventojų išvalstietinimui, buvo pasirinktas ne fermerizacijos, o pauperizacijos ir represijų būdas, tai yra pats blogiausias stalininis išvalstietinimo būdas. Kolektyvizacijos procesą galima suskirstyti į kelis kokybiškai skirtingus etapus. Pirmasis etapas (1947 m. balandis–1948 m. vasaris) – nesuėjęs savanoriškumo principas. VKP(b) CK ir LKP(b) CK vadovybė kolektyvizaciją pradėjo įgyvendinti lenininiais savanoriškumo principais, kurie akivaizdžiai nepasiteisino ir kolūkių kūrimo procesas sustojo. Antrasis etapas (1948 m. kovas–1949 m. sausis) – kolektyvizacijos proceso aktyvinimo laikotarpis. Šiame etape LKP(b) CK ėmė spausti vietines valdžios organizacijas spartinti kolektyvizaciją ir tai susiejo su pirmuoju masiniu valstiečių trėmimu 1948 m. gegužės pabaigoje. A. Sniečkaus parodytos iniciatyvos spartinti kolektyvizaciją Maskva nesankcionavo, VKP(b) CK aparate tai buvo vertinama neigiamai. Trečiajame etape (1949 m. sausis–1952 m.) prasidėjo ir buvo baigta prievartinė visuotinė kolektyvizacija. Lemiamą sprendimą vykdyti visuotinę kolektyvizaciją ir masinį valstiečių trėmimą J. Stalinas ir sukviesti Baltijos respublikų komunistų partijų pirmieji sekretoriai priėmė 1949 m. sausio 18 d. Kremliuje. Šiuo laikotarpiu spartūs kolektyvizacijos tempai lėmė, kad atsirado daug fiktyvių kolūkių ir tai tapo VKP(b) CK inspekcijų nuolatinio dėmesio objektu. Jų išvadamis buvo vadovaujamosi priimančiosios sąjunginius sprendimus dėl visokeriopos pagalbos blogėjančiai žemės ūkio padėčiai taisyti.

VKP(b) CK nuolatinė kontrolė ir pagalba padėjo LSSR vadovybei įvykdyti kaime „didįjį lūžį“ arba gyventojų išvalstietinimą, kai buvo sulaužyta kaimo bendruomenės gyvenimo sankloda, pakeisti nuosavybės, ekonominiai ir socialiniai santykiai. Kolektyvizacija sunaikino paskutinę valstybės nekontroliuojamą laisvosios rinkos salelę – individualius valstiečių ūkius ir paspartino kaimo žmonių emigraciją į miestus.

Kita tirta problema - partizanų nepriklausomos modernios ateities Lietuvos vizija. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad pagrindžio modernios Lietuvos valstybės vizija susiformavo kaimo inteligentijos politinės minties raidoje, kurioje atsispindėjo paprasto kaimo valstiečio-ūkininko ir jam artimo kaimo inteligento pažiūros. Partizanų vadai, suvokdami, kad Lietuva egzistuoja ant

Vakarų civilizacijos ir Rytų civilizacijos ribos, stengėsi pabrėžti savo vakarietišką tapatybę ir mentalitetą, tapatinosi ir pozicionavosi kaip Vakarų civilizacijos europinės kultūros forpostas. Pogrindžio dalyviai, vadovaudamiesi iš esmės socialdemokratiniais, krikščioniškais idealais bei vertybėmis, siekė atkurti demokratinę parlamentinę respubliką, valstybę, kurioje nebūtų socialinės atskirties, o socialinis teisingumas, solidarumas būtų dominuojantis valstybinio reguliavimo komponentas.

Parašyti bei publikuoti straipsniai:

- **Pocius, M.,** „Lietuvos kolektyvizacija 1947 – 1952 m.: VKP(b) CK sprendimai ir kontrolė. II dalis“, Genocidas ir rezistencija, Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centras, 2019, Nr. 1, p. 72 - 86 (1,25 aut. l.). ISSN 1392-3463.
- **Pocius, M.,** „Partizanų nepriklausomos Lietuvos valstybės vizija“, įteikta Lietuvos istorijos metraščiui, (1,5. aut. l.), ISSN 0202-3342.

Dr. Rasa Čepaitienė (1,0 et.), tema „Sovietinė Lietuvos modernizacija ir jos pasekmės bei vertinimai atgavus Nepriklausomybę“. Remiantis postkolonijinių studijų, „kultūrinės išteklių istorijos“, sociokultūrinės istorijos ir tranzitologijos teorinėmis priegomis bei metodais nagrinėjamos sovietinės modernizacijos formos ir specifika stalininėje ir postalininėje Lietuvoje, lyginant su kitomis SSRS respublikomis. Tyrimų kryptis orientuota į sociopolitinę bei ypač į sociokultūrinę sovietų sistemos analizę, apimančią „Centro“ ir „pakraščių“ santykius bei Pabaltijo respublikų kaip „Mažųjų Vakarų“ vaizdinio rekonstrukciją. Buvo tęsiamas tarptautinis tyrimas apie Lietuvos statytojus ir kelininkus Vakarų Sibiro naftos-dujų komplekse vėlyvuosiu sovietmečiu. Taipogi tęsiama sovietmečio atminties ir „sovietinio paveldo“ apibrėžties ir recepcijos posovietinėje Lietuvoje analizė istorijos politikos lauke. Tyrimų potėmės: „vidinės kolonizacijos“ teorinis konceptas ir jo pritaikomumas Lietuvos atvejui; lietuvių materialusis palikimas ir atmintis Sibire; stalininė antireliginė politika; „postsovietinio tranzito“ sistemos eiga ir aplinkybės.

Tyrimo metu buvo lankytasi ir rinkta medžiaga Lietuvos archyvuose (LCVA, KRVA). Atlikta stažuotė XII-oje Tarptautinėje Baikalo socialinių tyrimų mokykloje, kurią organizavo Irkutsko Nepriklausomų socialinių tyrimų centras, o finansiškai rėmė Michailo Prochorovo, Friedricho Naumanno ir Henricho Bellio fondai. Stažuotė vyko Irkutsko mieste ir Baikalo ežere esančios Olchono salos Chužyro gyvenvietėje. Ji buvo labai naudinga naujų metodologinių įrankių bei įgūdžių įsisavinimui.

Skaityti pranešimai ir viešos paskaitos programos temomis Rusijoje, Armėnijoje ir Lietuvoje.

Parašyti ir įteikti spaudai straipsniai:

- **Čepaitienė, R.,** V. Kliujeva, Ne tie lietuviai Sibire: Vėlyvojo sovietmečio darbo migracijos ir Kogalymo miesto statyba. Istorija, 2018, t. 110, nr. 2, p. 55-76. ISBN 1392-0456, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=805308> (autorinis indėlis – 0,6). Straipsnis išėjo 2019 m., vėluojant.
- **Čepaitienė, R.,** „Vidinės kolonizacijos“ teorija ir jos taikymas (post)sovietinių visuomenių lyginamiesiems tyrimams. Sociologija. Mintis ir veiksmas, 2018, nr. 2 (43), p. 71-94. ISSN 1392-3358 <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=772192> (2,1 aut.l.). Straipsnis išėjo 2019 m., vėluojant.

- **Клюева В., Чепайтене Р.**, «Малая Литва» по среди больших тюменских болот: репрезентации, память, наследие. Вестник Пермского университета. История, 2019, Выпуск 3 (46), с. 34-48. <http://press.psu.ru/index.php/history/article/view/2614> (1,5 aut.l., autorinis indėlis – 0,75 aut.l.).
- **Чепайтене Р.**, Акция по закрытию католический костелов и молебных домов в Вильнюсе в 1948-1949 г.г. Конфессиональная политика советского государства в 1920-1950-е годы. Материалы XI Международной конференции. Великий Новгород, 11-13 октября 2018 г. Москва, РОССПЭН, 2019, с. 508-521. ISBN 978-5-8243-2337-5 (0,7 aut.l.).
- **Čepaitienė, R.**, Kolonizuota valstybė? Lietuvos politinės ekonomijos bruožai. Nepriklausomybės sąsiuviniai, 2018, Nr. 4(26), p. 59-68. (0,9 aut.). Leidinys išėjo vėluodamas, 2019 m. pradžioje.
- **Čepaitienė, R.**, Romualdo Ozolo lietuviškosios kultūros samprata. Šiaurietiški atsivėrimai. Pasvalio krašto istorijos ir kultūros žurnalas. 2019, nr. 1 (46), p. 75-79. (0,4 aut.l.).
- **Čepaitienė, R.**, Postsovietinis tranzitas: ar Lietuvoje būta alternatyvų neoliberalizmui? Nepriklausomybės sąsiuviniai, 2019, nr. 3, p. 58-62. ISSN 2029-9516 (0,5 aut.l.)
- **Čepaitienė, R.**, Knyga apie Šiaulius, urbanistiką ir tautos moralės būklę (recenzija). Algis Vyšniūnas. Architektūrinės ir urbanistinės idėjos Šiauliuose. Istorinio miesto transformacijos. Šiauliai, 2019, p. 5-8. (0,3 aut.l.)
- **Čepaitienė, R.**, „Nationalizing the City: Vilnius in the Political Projections of Lithuanian National Revival“, Įteikta prof. Jay Winter sudaromam straipsnių rinkiniui „The Multiplicity of Exits from the War: the Experiences of the Eastern Front Cities, 1917-1923“ (1,8 aut.l.).
- **Čepaitienė, R.**, „Kaunas and Ankara: the Motives, course and Results of the Relocation of two Capital Cities“ (0,8 aut.l.). Įteikta "Turkijos ir Lietuvos santykiai istorijos eig (leidinį išleis VU).
- **Čepaitienė, R.**, „Музей Homo sovieticus в Вильнюсе: способы и проблемы репрезентации советского периода“ Įteikta ROSSPEN leidykloje leidžiamam „Stalinizmo istorijos“ XII-osios konferencijos medžiagos rinkiniui «1929: “Великий перелом” и его последствия» 26–28 сентября 2019 г., Екатеринбург. (0,6 aut.l.)

Dr. Regina Laukaitytė (1,0 et.), tema „Pokaris Lietuvoje: belaukiant naujo karo“, 2019 m. analizavo kai kurių visuomenės grupių padėtį ir politinės orientacijos veiksmus paskutiniaisiais vokiečių okupacijos mėnesiais ir pokariu. Analizuoti klausimai, kodėl 1944 m. vasarą priartėjus Rytų frontui politiniai centrai nekoordinavo civilių gyventojų veiksmų, kaip gyventojai ir rezistencinės organizacijos vertino karinę bei politinę padėtį ir kokios karo baigties tikėjosi. Analizuota lietuvių pagrindžio spaudos ir užsienio radijo stočių įtaka formuojant visuomenės lūkesčius. Tęstas pasyvaus pagrindžio (slapstymosi nuo sovietų režimo represijų) fenomeno bei jo masto tyrimas – išvengusių deportacijos per 1945–1953 m. vykdytus Lietuvos gyventojų tremimus asmenų pastangos išgyventi Lietuvos SSR.

2019 m. publikuoti ir kiti tyrimai, susiję su pokariu, Lietuvos 1944-1953 m. istorija:

Publikuoti straipsniai:

- **R. Laukaitytė**, Gyvenimas Lietuvos SSR pokariu išvengus tremties, Istorija, 2019, t. 111, nr. 3, p. 61-78, 018, t. 111, Nr. 3, p. 61–78; ISSN 2029-7181
- **R. Laukaitytė**, „Kad nenustotumėte vilties“: užsienio radijo stočių transliacijos į

Lietuvą pokariu, Kultūros barai, 2019, nr. 3, p. 68-75; ISSN 0134-3106

- **P. Laukaitis**, Репрессии против духовенства Литовской православной епархии в период сталинизма. Православие в Балтии (Rygos universitetas), 2018, № 8 (17), с. 149–164; ISSN 2255-9035
- **P. Laukaitis**, Православный “удар по центру католической реакции» в Литовской ССР: проекты и ресурсы, Конфессиональная политика советского государства в 1920-1950-е годы. Материалы XI международной научной конференции. Великий Новгород, 11-13 октября 2018 г., Москва: Политическая энциклопедия, Президентский центр Б. Н. Ельцина, 2019, с. 157-166; ISBN 978-5-8243-2337-5

Įteiktas straipsnis:

R. Laukaitis, „Paskutiniai vokiečių okupacijos mėnesiai Lietuvoje 1944 m.: gyventojų bėgimas į Reichą ir politiniai lūkesčiai.“, įteikta Lietuvos istorijos metraščio redakcijai

Dr. Vitalija Stravinskienė (0,5 et.), Vykdomas mokslinės programos 3-asis uždavinys („Raidos sovietmetyje variantai“). Tema „Etninės Lietuvos lenkų bendruomenė 1944–1990 m.“ 2019 m. buvo nagrinėta LSSR dominuojančios tautos atstovų socialinės padėties raida sovietmečiu ir koncentruotasi į visuomenės kontrolės mechanizmus per privalomos gyventojų registracijos, sovietinės pasportizacijos procesų realizavimą. Pirminių istorinių šaltinių pagrindu buvo parengtas ir publikuotas mokslinis straipsnis apie Lietuvos gyventojų kontrolę per sovietinių pasų išdavimo kampanijos įgyvendinimą. Toliau buvo vykdomi sovietinės demografinės modernizacijos tyrimai, rengiant monografijas apie įvairiakrypčių migracinių procesų įtaką lenkų dominuojamoje Rytų ir Pietryčių Lietuvoje rankraštį.

Publikuoti ir parašyti straipsniai:

- **Stravinskienė, V.**, Soviet Passports and their Implementation in East and Southeast Lithuania (1944–1989), Lithuanian Historical Studies, 2019, vol. 23, p. 117–143, ISSN 1392-2343 (apimtis 1,6 a.l.)
- **Stravinskienė, V.**, „Od napięcia do zbrojnego konfliktu: stosunki litewsko-polskie na Wileńszczyźnie w latach 1939–1945, „Волинь-43“: міфи і реальність, Луцьк, 2019, с. 187–195, ISBN 978-966-940-229-5 (apimtis – 0,7 a.l.)
- **Stravinskienė, V.** Recenzija „Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo (1990–1992) narių biografinis žodynas“, Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla, 2018, 655 p., įteikta „Parlamentarizmo studijų“ redakcijai (apimtis 0,25 a.l.)
- **Stravinskienė, V.** Recenzija Barbaros Jundo-Kaliszewskos monografijai „Zakładnicy historii. Mniejszość polska w postradzieckiej Litwie“, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2019, 431 s., ISBN 978-83-8142-196-6, įteikta „Lietuvos istorijos metraščio“ redakcijai (apimtis – 0,4 a.l.)

4. PUBLIKUOTI MOKSLINIŲ TYRIMŲ REZULTATAI

1. Čepaitienė, R., „Nationalizing the City: Vilnius in the Political Projections of Lithuanian Nation Revival“, Įteikta prof. Jay Winter sudaromam straipsnių rinkiniui „The Multiplicity of Exits from War: the Experiences of the Eastern Front Cities, 1917-1923“ (1,8 aut.l.).
2. Čepaitienė, R., V. Kliujeva, *Ne tie lietuviai Sibire: Vėlyvojo sovietmečio darbo migracijos Kogalymo miesto statyba. Istorija*, 2018, t. 110, nr. 2, p. 55-76. ISBN 1392-0448-2-2 <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=805308> (autorinis indėlis – 0,6).
3. Čepaitienė, R., „Vidinės kolonizacijos“ teorija ir jos taikymas (post)sovietinių visuomenės lyginamiesiems tyrimams. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 2018, nr. 2 (43), p. 71-94. ISSN 1392-3358 <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=772192> (2,1 aut.l.).
4. Ключева В., Чепайтене Р., «Малая Литва» по среди больших тюменских бо репрезентации, память, наследие. *Вестник Пермского университета. История*, 2019, Вып. 3 (46), с. 34-48. <http://press.psu.ru/index.php/history/article/view/2614> (1,5 aut.l., autorinis indėlis – 0,75 aut.l.).
5. Чепайтене Р., Акция по закрытию католический костелов и молебных домов в Вильнюс 1948-1949 г.г. *Конфессиональная политика советского государства в 1920-1950-е годы. Материалы XI Международной конференции. Великий Новгород, 11-13 октября 2018 г.* Москва, РОССПЭН, 2019, с. 508-521. ISBN 978-5-8243-2337-5 (0,7 aut.l.).
6. Čepaitienė, R., Kolonizuota valstybė? Lietuvos politinės ekonomijos bruožai. *Nepriklausomybės sąsiuviniai*, 2018, Nr. 4(26), p. 59-68. (0,9 aut.l.).
7. Čepaitienė, R., Romualdo Ozolo lietuviškosios kultūros samprata. *Šiaurietiški atsivėrimai. Pasvalio krašto istorijos ir kultūros žurnalas*. 2019, nr. 1 (46), p. 75-79. (0,4 aut.l.).
8. Čepaitienė, R., Postsovietinis tranzitas: ar Lietuvoje būta alternatyvų neoliberalizmui? *Nepriklausomybės sąsiuviniai*, 2019, nr. 3, p. 58-62. ISSN 2029-9516 (0,5 aut.l.).
9. Laukaitytė, R., Gyvenimas Lietuvos SSR pokariu išvengus tremties, *Istorija*, 2019, t. 111, nr. 3, p. 61-78. 1,32 aut.l., ISSN 2029-7181
10. Laukaitytė, R., Репрессии против духовенства Литовской православной епархии в период сталинизма. *Православие в Балтии (Rygos universitetas)*, 2018, № 8 (17), с. 149–164. 1 aut.l. ISSN 2255-9035
11. Laukaitytė, R., Православный “удар по центру католической реакции” в Литовской ССР: проекты и ресурсы, *Конфессиональная политика советского государства в 1920-1950-е годы. Материалы XI международной научной конференции. Великий Новгород, 11-13 октября 2018 г.*, Москва: Политическая энциклопедия, Президентский центр Б. Н. Ельцина, 2019, с. 157-166. ISBN 978-5-8243-2337-5. 0,6 aut.l.
12. Laukaitytė, R., „Kad nenustotumėte vilties“: užsienio radijo stočių transliacijos į Lietuvą pokariu, *Kultūros barai*, 2019, nr. 3, p. 68-75. 0,9 aut.l. ISSN 0134-3106
13. Laurinavičius, Č., К продолжению темы о Литовском государстве в контексте англо-русской оси. Сюжеты из 1919—1920 гг. // *История*, 2019 № 7(81), с. 37- 61. (1,0 a.l.), ISSN 2079-8784
14. Laurinavičius, Č., Lenkijos ir Lietuvos valstybės veiksnys Ochakovo krizės kontekste (1791) // *Lietuvos istorijos studijos* nr. 42 (2018) p. 48-65 (1,5 a.l.), ISSN 1392-0448
15. Laurinavičius, Č. Back to the Curzon line problem; aspect of Lithuania/Lithuanian Historical Studies, t.23, 2019, p. 59-83. (1,0 a. l.) ISSN 1392- 2343
16. Laurinavičius, Č., Recenzija: Сергеев Е.Ю. Большевики и англичане. Советско-британские отношения, 1918-1924г.г. От интервенции к признанию. Санкт Петербург, Наука, 2019, 832 с. // *Lithuanian Historical Studies*, t. 23, 2019, ISSN 1392-2343. 0,25 a. l.
17. Mačiulis, D., „W poszukiwaniu tożsamości litewskiej: przypadek Владаса Путвинскиса, Mykolasa Biržiški i Tadasa Ivanauskasa“, *Studia Podlaskie*, t. XXVI, s. 41-58.

ISSN: 0867-1370 (1 a. l.)

18. Mačiulis, D., „Knygnešių metas lietuvių kolektyvinėje atmintyje: žvilgsnis į lietuviškos spaudos laisvės atgavimo dienos prasmes Lietuvos Respublikoje 1918–1940 m.“, *Spauda ir leidyba lietuvių tautos istorijoje: vardai, idėjos, darbai, įvykiai*, Šiauliai: Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešoji biblioteka, 2019, p. 92–105. ISBN 978-609-8237-05-4 (1 a. l.)

19. Mastianica–Stankevič, O., Profesinės inteligentijos gimimas: Jono Bobrovskio (1777-1823) gyvenimo ir kūrybos atvejis, *XVIII amžiaus istorijos studijos*, 2019, t. 5, p. 178-189. ISSN 2351-6968

20. Mastianica–Stankevič, O., Viešojo diskurso galia: lietuvių inteligentijos savikūra periodinėje spaudoje (XIX a. pabaiga-XX a. pradžia), *Logos*, 2019, t. 98, p. 162-173. ISSN 0868-7692 (1 a.l.)

21. Pocius, M., Lietuvos kolektyvizacija 1947 – 1952 m.: VKP(b) CK sprendimai ir kontrolė, *Genocidas ir rezistencija*, 2019, Nr. 1, p. 72 - 86 (1,25 aut. l.), ISSN 1392-3463.

22. Pocius, M., „Partizanų nepriklausomos Lietuvos valstybės vizija“, įteikta Lietuvos istorijos metraščiui, (1,5. aut. l.), ISSN 0202-3342.

23. Sirutavičius, V., „Stalinizmas ir etnokultūros institucionalizavimas. Pirmoji Dainų šventė sovietinėje Lietuvoje 1946 m.“, *Lietuvos istorijos metraštis* 2019, 2019, t.1, p.127-143. (1.2 a.l.) ISSN 0202-3342

24. Stravinskienė, V., Soviet Passports and their Implementation in East and Southeast Lithuania (1944–1989), *Lithuanian Historical Studies*, 2019, vol. 23, p. 117–143, ISSN 1392-2343 (1,6 a.l.)

25. Stravinskienė, V., „Od napięcia do zbrojnego konfliktu: stosunki litewsko-polskie na Wileńszczyźnie w latach 1939–1945, „Волинь-43“: міфи і реальність, Луцьк, 2019, с. 187–195, ISBN 978-966-940-229-5 (0,7 a.l.)

26. Svarauskas, A. Kodėl dalyvauta ir už ką balsuota rinkimuose į Liaudies seimą 1940 metais?, in: Lietuvos istorijos metraštis. 2018/2. Vilnius, 2018, p. 101–128. (numeris publikuotas 2019 m., todėl 2018 m. individualioje ataskaitoje straipsnis nebuvo deklaruotas). (2 aut. lankai ISSN 0202–3342

27. Svarauskas, A. The Restoration of Christian Democracy in Lithuania, 1989-1990: Continuities and Ruptures, in: *Christian Democracy and the Fall of Communism* (eds.: Michael Gehler, Piotr H. Kosicki, Helmut Wohnout). Series: Civitas – vol. 1. Studies in Christian Democracy. Leuven University Press, 2019, 352 p. (0.7 aut. l.). ISBN 9789462702165

5. REZULTATŲ SKLAIDA

Tarptautinės mokslinės konferencijos:

1. Čepaitienė, R., 2019 m. gegužės 27 d. dalyvauta tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Turkijos – Lietuvos santykių raida“, kurią surengė VU Filologijos fakulteto Turkų kalbos katedra ir Turkijos ambasada Lietuvoje. Skaitytas pranešimas: „Kaunas and Ankara: the motives, course and results of the relocation of two capital cities“.

2. **Čepaitienė, R.**, Š. m. gegužės 29-30 d. dalyvauta tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Genius loci in the Prehistory of Baltic Sea Region“, kurią organizavo Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos-archeologijos institutas. Pranešimo tema: „Genius loci and the Cultural Heritage Conservation Discipline“.
3. **Čepaitienė, R.**, 2019 m. rugsėjo 26-27 d. dalyvauta 12-oje tarptautinėje konferencijoje „Stalinizmo istorija“, surengtoje Jekaterinburge Rusijos valstybės archyvo, B. Jelcino centro ir visuomeninės organizacijos „Memorialas“, kurioje skaitytas pranešimas „Музей Homo sovieticus в Вильнюсе: проблемы и средства репрезентации советского периода“.
4. **Čepaitienė, R.**, 2019 m. gruodžio 5-6 dienomis G.V. Plechanovo Rusijos Ekonomikos Universiteto Jerevano filialo (Jerevanas, Armėnija) surengtoje tarptautinėje konferencijoje «Образование в XXI веке: проблемы, поиски, решения» skaitytas pranešimas «Ход и последствия неолиберальных образовательных реформ в Литве».
5. **Čepaitienė, R.**, Tarptautinėje konferencijoje «По обе стороны Восточного фронта: гражданское население в период Второй мировой войны (по новым архивным материалам)», vykusioje Vilniuje, LII, 2019 m. rugsėjo 4-5 d. skaitytas pranešimas „Споры о памяти о Второй мировой войне в современной Литве“.
6. **Grybkas, S.**, The Soviet Nomenclatura and Cultural Opposition during the Stagnation Period in Lithuania, Tarptautinė konferencija Negotiating Stability: Moscow, Local Nomenclatura and Intelligentsia in the Soviet Periphery, Kijevas, 2019 m. balandžio 15-16 d.
7. **Kasparavičius, A.**, „Konferencija Tarptautinei Holokausto aukų atminimo dienai ir kovai su diskriminacija“. Konferencijos organizatoriai: Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės; Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenė. Vieta ir laikas: Vilnius: Viešbutis „Artis“, 2019 m. sausio 25 d.. Pranešimas: „Žydai, Holokaustas ir antisovietinė rezistencija: kai kurie lietuvių istorinės atminties ypatumai Antrojoje Respublikoje“.
8. **Kasparavičius, A.**, Konferencija: Paramilitarizmas ir Lietuvos šaulių sąjunga: istoriniai iššūkiai ir veiklos idėjos. Konferencijos organizatoriai: Klaipėdos Universitetas; Vytauto Didžiojo universitetas; Lietuvos šaulių sąjunga. Vieta ir laikas: Kaunas: VDU rūmai, 2019 m. lapkričio 21–22 d.. Pranešimas: „Šaulių sąjunga tarpukario Lietuvos „didžiojoje politikoje“: tarp ginkluotų iššūkių ir diplomatijos“.
9. **Kasparavičius, A.**, Konferencija: „Pakt dla wojny. Zmowa Hitler–Stalin z 23 sierpnia 1939 r. z perspektywy 80 lat od wybuchu II wojny światowej / Pact for War. Hitler–Stalin Collusion of 23rd of August 1939 from the Perspective of 80 Years since the Outbreak of WWII“. Konferencijos organizatoriai: Muzeum II Wojny Światowej; Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego; Europejska Sieć Pamięć i Solidarność. Vieta ir laikas: Gdanskas: Antrojo pasaulinio karo muziejus Gdanske, 2019 rugpjūčio 23–24 d. Pranešimas: „The Molotov–Ribbentrop Pact and its consequences for Lithuania“.
10. **Kasparavičius, A.**, Seminaras: „Baltijos kelias: 1989–2019“. Seminaro organizatoriai: Lietuvos Respublikos Ambasada Minske, Minsko šiuolaikinio meno muziejus. Vieta ir laikas: Minskas: Lietuvos Respublikos Ambasada, 2019 m. rugsėjo 24 d.. Pranešimas: „Istorinių faktų galia: istorinis įvykis ir istorinė fotografija“.
11. **Laukaitytė, R.**, 2019 09 04–05 tarptautinė konferencija LII По обе стороны Восточного фронта: гражданское население в период Второй мировой войны (по новым архивным материалам) - pranešimas Политическая активность русского населения Литвы в 1941-

1944 г.

12. Laurinavičius, Č., 2019 04 08–9 Maskvoje konferencija: "75-летие освобождения Центрально-Восточной и Северной Европы от нацизма; pasisakymas.

13. Laurinavičius, Č. 2019 10 01–3 Maskvoje dalyvavimas tarptautinėje konferencijoje skirtoje 80 metų nuo Antrojo pasaulio karo pradžios. Skaitytas pranešimas: Lietuva nuo 1939 m. rugspjūčio iki 1940 m. birželio: kai kurie probleminiai aspektai.

14. Mačiulis, D., 8-oji tarptautinėje tarpdisciplininėje mokslinėje konferencijoje Regionas: istorija, kultūra, kalba“, Šiauliai, 2019 03 28-29, pranešimas 1919 metai Šiauliuose: gyvenimas mieste, kai keičiasi valdžios.

15. Mastianica–Stankevič, O., В Литве: критический взгляд на литовскую интеллигенцию“ (1910 г.) – как источник смены женской идентичности, *Долгий XIX век” в истории Беларуси и Восточной Европы*, (2019 m. gruodžio 12-13 d., Minskas, Baltarusija)

16. Pocius, M., Jekaterinburge (Rusijos Federacija) spalio 26 - 28 d. vykusioje konferencijoje skaitytas pranešimas „Didysis lūžis“ (kolektyvizacija) Lietuvoje 1947 - 1953 m.: prielaidos, etapai ir VKP(b) CK kontrolė“.

17. Sirutavičius, V., „Patterns of Everyday Life in Soviet Society (s): Biographies, Practices, and Memory“, Vilnius, 2019 09 16 – 18, skaitytas pranešimas „The Letters to the Government: Ethnic Tensions in Stalinist Lithuania (1944 – 1953)“.

18. Stravinskienė, V., Konferencija „Regionas: istorija, kultūra, kalba“, 2019 m. kovo 28–29 d., Šiauliai, pranešimas „Rytų ir Pietryčių Lietuvos demografinė modernizacija: 1944–1989 m.“

19. Stravinskienė, V., Konferencija „Grodnaė et orbi/Городу и миру“, 2019 m. lapkričio 7–8 d., Baltarusija (Gardinas), pranešimas „Какой был город Вильнюс? Этно-демографическое развитие города в 1920–1939 гг.“

20. Stravinskienė, V., Konferencija „Archiwiści i historycy w służbie państwa i społeczeństwa od późnego średniowiecza do końca XX wieku“, 2019 m. gegužės 16–17 d., Lenkija (Varšuva), pranešimas „Archiwalia Wilna między Rosją/ZSRR, Polską a Litwą (1918–1940)“

21. Svarauskas, A., Latvijos universitetas. Konferencija: „Latvia’s lands at the end of the 19th century – 1918: the road to the State“. Rengėjai: Latvijos universitetas ir Latvijos nacionalinė biblioteka. Ryga. 2019 m. balandžio 11-13 d. Pranešimas: „The Idea of Statehood in the Programs of Lithuanian Political Parties in the Late 19th - Early 20th Century“.

Kitos konferencijos:

1. Čepaitienė, R., 2019 m. sausio 31 d. LR Seime vykusioje konferencijoje „Romualdas Ozolas – valstybės kūrėjas“ skaitytas pranešimas „Kultūrologija R. Ozolo akiratyje“.

2. **Čepaitienė, R.**, 2019 m. balandžio 10 d. dalyvauta Romualdo Ozolo skaitymuose, kuriuos organizavo TSPMI. Skaitytas pranešimas „Ozolo aktualumas“.
3. **Čepaitienė, R.**, 2019 m. birželio 19 dieną, LR Seimo Laisvės kovų ir valstybės istorinės atminties komisijos surengtoje konferencijoje „1941 metų sukilimas Lietuvoje: mitai ir realybė“ skaitytas pranešimas „Svetimas žvilgsnis į XX a. vidurio istorijos įvykius Lietuvoje“.
4. **Čepaitienė, R.**, 2019 m. rugpjūčio 9 d. dalyvauta LDS Klaipėdos skyriaus organizuojamo menų festivalio FAKTAS-FORMA forume „Atminties kultūra“, kuriame skaitytas pranešimas „Atmintis tarp empatijos, interesų ir tabu“.
5. **Čepaitienė, R.**, 2019 m. rugpjūčio 30 d. LII vykusiame Viliaus Ivanausko atminimui skirtame seminare Sovietmečio "žaidimai": sovietizacija, socialiniai tinklai ir asmenybės, skaitytas pranešimas „Postsovietinis tranzitas: ar Lietuvoje galėjo būti alternatyvų neoliberalizmui?“.
6. **Čepaitienė, R.**, 2019 m. gruodžio 6 d. LR Seime vykusioje konferencijoje „Lietuvybė viešajame gyvenime“ skaitytas pranešimas „Lietuvybės sampratos dabarties didžiuosiuose istoriniuose pasakojimuose“.
7. **Grybkaukas, S.**, *The Soviet Nomenclatura and Cultural Opposition during the Stagnation Period in Lithuania*, Tarptautinė konferencija Negotiating Stability: Moscow, Local Nomenclatura and Intelligentsia in the Soviet Periphery, Kijevas, 2019 m. balandžio 15–16 d.
8. **Kasparavičius, A.**, Konferencija/seminaras: Atkurtos Lietuvos valstybės pradžia: valstybės institucijų kūrimasis 1918–1920 m. Konferencijos/Seminaro organizatoriai: Lietuvos Respublikos Seimas. Vieta ir laikas: Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo rūmai, 2019 m. rugsėjo 18 d. Pranešimas: „Prezidento institutas Lietuvos modernaus valstybingumo aušroje (1919–1920).“.
9. **Laurinavičius, Č.**, 2019 09 06–7 konferencija Nidoje „Karo veidas“, pranešimas: Rusijos armijos Rytų Prūsijoje 1914 m. ir lietuviai.
10. **Laurinavičius, Č.**, 2019 11 28 Karo istorijos konferencija Kauno karininkų ramovėje. Pranešimas: Geopolitinės padėties po I pasaulinio karo apžvalga.
11. **Laukaitytė, R.**, 2019 03 27 konferencija VDU Lietuvių išeivijos institute Vienuolijos lietuvių išeivijoje: istorija ir paveldas – pranešimas Lietuviai vienuoliai užsienyje: XIX ir XXI amžių istorijos paralelės.
12. **Mačiulis, D.**, Konferencijoje Spauda ir leidyba lietuvių tautos istorijoje: vardai, idėjos, darbai, įvykiai, Šiauliai, 2019 04 25, pranešimas Knygnešių metas lietuvių kolektyvinėje atmintyje.
13. **Mačiulis, D.**, Konferencijoje Juozas Tumas-Vaižgantas – lietuvių kultūros spiritus movens, Vilnius-Kaunas, 2019 10 10-11, pranešimas Lietuvių kolektyvinę atmintį konstruojantis Vaižgantas.
14. **Sirutavičius, V.**, Kauno miesto istorijos lūžiai: laikinosios sostinės fenomenas, Kaunas, 2019 05 16-17, perskaitytas pranešimas „Tarptautinės įtampos Kaune 1944 – 1953 m. (Remiantis laiškais valdžiai.“)
15. **Sirutavičius, V.**, Mokslinis seminaras skirtas istorikui Viliui Ivanauskui (1979-2018) atminti „Sovietmečio "žaidimai": sovietizacija, socialiniai tinklai ir asmenybės“, Vilnius, 2019 08 30, perskaitytas pranešimas „Sovietinė geokultūra: tarp sovietinio universalizmo ir tautinio partikuliarizmo. (LSSR Visasajunginėje žemės ūkio parodoje 1948 – 1956 m.)“.

16. Svarauskas, A., Vytauto Didžiojo universitetas. Mokslinė konferencija: „Paramilitarizmas ir Šaulių sąjunga: istoriniai iššūkiai ir veiklos idėjos“. (2019.11.21–22). Pranešimas: „Kelios pastabos apie Lietuvos politines partijas, šaulius ir Šaulių sąjungą tarpukariu“.

17. Svarauskas, A., LR Seimas. Konferencija-apskritojo stalo diskusija: „Atkurtos Lietuvos valstybės pradžia: valstybės institucijų kūrimasis 1918–1920 m.“ (2019.09.18). Pranešimas: „Nepriklausomos Lietuvos valstybės partinė sistema XX a. pirmoje pusėje“.

Šviečiamoji ir mokslo sklaidos veikla:

1. Bendikaitė, E., Praktinių kūrybinių dirbtuvių „Mame lošn: prisiminimus saugančios jidiš kalbos skambesys“ vadovė, Žemaičių dailės muziejaus, Lietuvos istorijos instituto projekte „Žemaitijos žydų paveldas: garsas, vaizdas, skonis“, Plungė, 2019-05-28.

2. Čepaitienė, R., 2019 m. sausio 22 d. dalyvauta Seimo Valstybės istorinės atminties įamžinimo komisijos surengtuose klausymuose dėl „Lietuvos Respublikos draudimo propaguoti komunizmą arba kitą totalitarinę santvarką viešuosiuose objektuose įstatymo“. Perskaitytas pranešimas „Sovietmetį prisimenant: stereotipai, nostalgija ir dabarties grėsmės“.

3. Čepaitienė, R., Pasisakymas LRS vykusios diskusijoje dėl teisinių įamžinimo veiksmų vertinimų 2019.08.21:

https://www.youtube.com/watch?v=nT40x6Z4DRs&feature=youtu.be&fbclid=IwAR2gIydZWz5ZrcHEFIKp50F3x3SyKEE7dLcX_3yIIDTV9Wflc2CZUWhD5A0

4. Čepaitienė, R., 2019 m. vasario 2 d. LRT Radijuje dalyvauta „Aktualijų“ laidoje apie „Draudimo propaguoti komunizmą...“ įstatymo projektą. Laidos vedėjas – A. Matonis. Įrašas: [https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013711637/lrt-aktualiju-studija-2019-02-01-09-05?fbclid=IwAR0D-](https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013711637/lrt-aktualiju-studija-2019-02-01-09-05?fbclid=IwAR0D-r08YWocbCtEWIgf5141HmP4ycX_nWJ6F5hkksyh_VkxETSWBZA51U#)

[r08YWocbCtEWIgf5141HmP4ycX_nWJ6F5hkksyh_VkxETSWBZA51U#](https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013711637/lrt-aktualiju-studija-2019-02-01-09-05?fbclid=IwAR0D-r08YWocbCtEWIgf5141HmP4ycX_nWJ6F5hkksyh_VkxETSWBZA51U#)

5. Čepaitienė, R., 2019 m. vasario 7, kovo 14 d. Lietuvos architektų rūmų organizuojamuose kvalifikacijos kėlimo kursuose skaitytos 4 viešos paskaitos „Genius loci: sąvoka ir reikšmė architektūroje ir urbanistikoje“.

6. Čepaitienė, R., Kviestinis pranešimas „History of Lithuania after World War II: intersection of history and present day evaluations, perskaitytas Turkijos ambasados ir Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto Turkų kalbos dėstytojų ir studentų 2019 m. kovo 19 d. surengtame minėjime „Turkijos himno autorius Mehmetas Akifas Ersojus. XX amžiaus istorija himno eilėse. Lietuva ir Turkija“.

7. Čepaitienė, R., 2019 m. gegužės 10 d. Pasvalio krašto muziejuje skaityta vieša paskaita „Eurointegracijos patirtys ES ir Lietuvoje (15-osioms Lietuvos įstojimo į ES metinėms).“

8. Grybkauskas, S., 2019 10 20 dalyvauta LRT laidoje Istorijos detektyvai. Korupcija ir „blatas“ sovietmečiu, <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000080768/istorijos-detektyvai-korupcija-ir-blatas-sovietmeciu>

9. Grybkauskas, S., 2019 04 04 Ignalinos bibliotekoje knygos „Žmogus, jungęs epochas. Algirdo Brazausko politinė biografija“ pristatymas <https://www.melc.lt/naujienos/balandzio-4-d-vyko-knygos-apie-algirda-brazauska-pristatymas-ignalinoje>

10. Grybkauskas, S., 2019 01 06 dalyvauta LRT laidoje Istorijos detektyvai, laidoje apie prezidentą A. Brazauską <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013709805/istorijos-detektyvai> <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/956283/nuo-pavyzdingo-komunisto-iki-nepriklausomos-lietuvos-prezidento-kuris-brazauskas-buvo-tikrasis-i-dalis>

11. Grybkauskas, S., 2019 11 14 LRT laida Daiktų istorijos. Komentaras apie medžiokles

sovietmečiu <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000083706/daiktu-istorijos-fasistu-subombarduotos-vaiku-stovyklos-mitas-sagu-atsiradimas-lietuvoje-ir-zverynai-kuriuose-medziojo-smetona>

12. Grybkauskas, S., 2019 02 25 skaityta paskaita apie sovietinę nomenklatūrą VU TSPMI magistrantams (prof. Ainės Ramonaitės kvietimu).

13. Grybkauskas, S., 2019 05 06 vieša paskaita VU filologijos fakultete Latvijos Nepriklausomybės atkūrimo link: visuomenė, kultūrinė opozicija ir nomenklatūra vėlyvuosiu sovietmečiu.

14. Grybkauskas, S., 2019 11 19 vestas seminaras VU Istorijos fakulteto 3 kurso studentams (prof. Arūno Streikaus kvietimu).

15. Kasparavičius, A., Vieša paskaita 2019 balandžio 3 d. LNM „Signatarų namai“ tema „Prezidento institutas Lietuvoje 1919–1940: problemos ir sprendimai“;

16. Kasparavičius, A., Jacques Chiracas ir trumpa Lietuvos aukso rezervo istorija, in: <https://www.bns.lt/topic/1923/news/59585663/>

<https://www.delfi.lt/news/ringas/lit/algimantas-kasparavicius-jacques-chiracas-ir-trumpa-lietuvos-aukso-rezervo-istorija.d?id=82384141>

<https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/1102111/algimantas-kasparavicius-jacques-as-chiracas-ir-trumpa-lietuvos-aukso-rezervo-istorija>

<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/komentarai/algimantas-kasparavicius-jacque-as-chiracas-ir-trumpa-lietuvos-aukso-rezervo-istorija-500-1209698>

<https://www.alfa.lt/straipsnis/50402293/jacques-as-chiracas-ir-trumpa-lietuvos-aukso-rezervo-istorija>

<https://klaipeda.diena.lt/naujienos/nuomones/nuomones/zakas-sirakas-ir-trumpa-lietuvos-aukso-rezervo-istorija-932683>

17. Kasparavičius, A., Историк: «Это был большой шок для советской власти», <https://gazetaby.com/post/istorik-eto-bylo-letu-bolshix-nadezhd-i-rozovyx-so/156043/>

18. Laurinavičius, Č., 2019 01 21 21- LII Diskusija „Filosofas sovietmečio Lietuvoje: tarp sistemos ir kultūrinės opozicijos; pasisakymas.

19. Laurinavičius, Č., 2019 02 14- diskusija „Respublikos“ laikraštyje apie Sąjūdžio laikus (publikuota kovo 2 nr. 9).

20. Laurinavičius, Č., 2019 02 22- Knygų mugėje pristatymas knygos: Tomas Balkelis. Lemtingi metai.

21. Laurinavičius, Č., 2019 05 15 – paskaita Lietuvos kariams Klaipėdos etninės kultūros centre: „Kaip apginta Lietuvos laisvė 1919–1920 m.?“;

22. Laurinavičius, Č., 2019 05 24 – seminaras LII X a. istorijos skyriuje: Smetonos vaidmuo istorijoje.

23. Laurinavičius, Č., 2019 06 20 – interviu LTR laidai „Mes nugalėjome“ apie Gotlando komunikatą ir Baltijos kelią;

24. Laurinavičius, Č., 2019 06 27 – interviu LRT radijui apie Versalio taiką;

25. Laurinavičius, Č., 2019 07 05 – interviu: Lietuvių tautinis atgimimas.

https://www.youtube.com/watch?v=YBcO_wcL080;

26. Laurinavičius, Č., 2019 08 30 – LII dalyvavimas seminare: Sovietmečio "žaidimai": sovietizacija, socialiniai tinklai ir asmenybės. Mokslinis seminaras skirtas istorikui Viliui Ivanauskui (1979-2018) atminti;

27. Laurinavičius, Č., 2019 09 18-interviu LRT Balarusių laidai

<https://ru.delfi.lt/news/live/tajny-istorii-vilnyusa-stolica-litvy-kak-razmennaya-moneta-imperij.d?id=82307107>;

28. Laurinavičius, Č., 2019 09 30 – interviu Baltarusijos istorikui Aleksandrui Starikevičiui <https://gazetaby.com/post/kakie-uroki-belorusy-mogut-izvlech-iz-litovskoj-is/157858/>;

29. Laurinavičius, Č., 2019 11 08 – paskaita Radviliškio Lyzdeikos gimnazijoje: „Kas lėmė,

kad 1919–1920 m. kovose Lietuva išsilaikė: gal jos šauni kariuomenė, gal sąjungininkų parama, gal nedraugų nesėkmės, o gal lietuvių savigarba“

30. Laurinavičius, Č., 2019 11 14 – interviu LRT laidai „Mes nugalėjome“ apie LKP atsiskyrimą nuo SSKP

31. Stravinskienė, V., Vieša paskaita „Sunkių sprendimų metas: LR generalinio konsulato veikla Vilniuje 1939 m., Mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, 2019 m. lapkričio 20 d.

32. Svarauskas, A., 2019.02.01 „Ūkininko patarėjas“, interviu apie tarpukario Lietuvos prezidento rinkimus.

33. Svarauskas, A., 2019.02.01 televizija „Belsat“ interviu apie Antrojo pasaulinio karo pradžią.

34. Svarauskas, A., 2019.03.09 interviu portalui „15min.lt“ apie moteris tarpukario politikoje. Felicija Bortkevičienė.

35. Svarauskas, A., 2019.09.17 interviu Lietuvos radijui apie Antrąjį pasaulinį karą.

36. Svarauskas, A., 2019.12.04 LR Seimas. Mokinių viktorinos „Steigiamasis Seimas: veikla, uždaviniai, reikšmė, reformos“ vertintojas.

6. PASTABOS APIE PROGRAMOS VYKDYMO EIGĄ

2019 m. tyrimų rezultatus savotiškai apjungtų *protekcijos* sąvoka: turimos galvoje išoriniai (eventualios Britanijos bei SSRS bendro ar pavienio poveikio priemonės) ir vidiniai (Lietuvos inteligentijos) veiksniai realizuojant modernios Lietuvos valstybės su Klaipėda ir Vilniumi idėją.

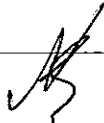
1. Pratešiant ankstesnę pastebėjimą apie Lietuvos nacionalinės valstybės genezės tyrimą, apie dvi geopolitines projekcijas – *horizontalią*, lietuvių etnosui, remiantis Anglijos-Rusijos ašimi įveikti spaudimą iš lenkų bei vokiečių pusės ir įgyti priėjimą prie Baltijos jūros, ir *vertikalią*, faktiškai veikiamą arba Lenkijos (Prancūzijos) arba Vokietijos interesų – tenka konstatuoti, kad *horizontaliam* modeliui būtina buvo *protekcija* (pripažinimas, garantijos, protektoratas ir et cetera). Optimaliausia struktūra formavosi 1920 m. vasarą, kai Lietuva su Vilniumi ir eventualiai Klaipėda neutralizaciją galėjo garantuoti bendrą Londono ir Maskvos susitarimą dėl galių pusiausvyros Rytų Europoje. Bet minimą struktūrą suardė Lenkijos (Prancūzijos) reakcija. Išdavoje tarpukaryje susidariusi vadinama Kauno Lietuva faktiškai atitiko Vokietijos interesus. Po 1920 m. susidariusi situacija Kauno valstybei grėsė perspektyva – apskritai išnykti eventualaus Vokietijos-Lenkijos arba Vokietijos-SSRS susitarimo atveju. Bet *horizontalus* modelis – Lietuva su Klaipėda ir Vilniumi – išliko kaip *mentalinis žemėlapis* (tiek subjektyviai lietuvių sąmonėje, tiek objektyviai tarptautinėje teisinėje bei politinėje mintyje) su perspektyva realizuotis priklausomai nuo galimai atgimusios Londono-Maskvos ašies. Tenka konstatuoti, kad ta realizacijos forma bei aplinkybės buvo determinuotos eventualios *protekcijos*, kuri galėjo pasireikšti Londono-Maskvos ašies kontekste.

2. Tyrimai Lietuvos/lietuvių visuomenės išryškino ypatingą inteligentijos vaidmenį-misiją. Tą vaidmenį-misiją galima sieti su minėtu *protekcijos* poreikiu formuojantis moderniai Lietuvai vidiniame visuomeniniame lygmenyje. Taigi, programinis vektorius verstų tyrimo dėmesį sutelkti į inteligentijos vaidmenį formuojant bei puoselėjant modernios Lietuvos mentalinį žemėlapi (jo *horizontaliajame* variante) arba modifikuojant minimą žemėlapi.

3. Sovietmečio tyrimai leidžia pastebėti *liaudies* bei *tautos* sąvokų dilemos svarbą. Turint galvoje

rusiškai civilizacijai būdingą apraišką – vadovautis ne įstatymais, o įvaizdžiais (понятиями), minimą dilemą galima traktuoti kaip eventualų pilietybės sampratos pakaitalą – pilietybės Sovietų Sąjungos ar Lietuvos. Taigi, tyrime atkreiptas dėmesys į inteligentijos vaidmenį sovietinėje Lietuvoje manipuluojant minimomis sąvokomis ir tuo pačiu formuojant (arba deformuojant) modernios Lietuvos mentalinio žemėlapiu sampratą.

Programą vykdančios institucijos vadovas

(parašas)

Alvydas Mikšentaitis
(vardas, pavardė)